

SOYSAL AVUKATLIK BÜROSU

KORONAVİRÜS (COVID-19)'UN MÜCBİR SEBEP BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hepimizin bildiği üzere Çin Halk Cumhuriyeti'nde ortaya çıkan ve çeşitli ülkelerde de görülen Koronavirüs (Covid-19) hastalığı tüm dünya için halk sağlığı tehdidi oluşturmaktadır. Bilindiği üzere Dünya Sağlık Örgütü, Aralık ayından bu yana dünyayı tehdit eden koronavirüs salgını "pandemi" kategorisine aldı.

Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı Kitapçığı'na göre pandemi, "*Dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel isim*" olarak adlandırılmaktadır. Salgın ise Türk Dil Kurumu'nda "*Bir hastalığın veya başka bir durumun yaygınlaşması ve birçok kimseye birden bulaşması, epidemi*" şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu noktada Koronavirüs (Covid-19)'un salgın hastalık olarak kabul edilip edilmeyeceği, salgın hastalık kabul edilirse salgın hastalığın mücbir sebep olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığına bakılmalıdır.

Her ne kadar 11.03.2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından "*Bir ya da birkaç vakanın salgın olarak nitelendirilmemesi gerekir*" şeklinde yapılan açıklama sonucu Türkiye'de Koronavirüs tespit edilmesinin salgın hastalık olarak nitelendirilmediği sonucu çıksa da şu aşamada geline nokta yukarıdaki tanımlamalar da dikkate alındığında Koronavirüs'ün tüm dünyadaki etkisi de göz önünde bulundurulduğunda bu hastalığın **salgın hastalık olarak değerlendirilmesi** kanaatindeyiz.

Koronavirüsün salgın hastalık olarak değerlendirilmesi yapıldıktan sonra salgın hastalığın mücbir sebep olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine bakılması gerekir.

Mücbir sebep Türk Borçlar Kanunu'nda tanımlanmadığından doktrin ve Yargıtay Kararları ışığında tanımlama yapmak durumundayız. Buna göre mücbir sebep; sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlâline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır (Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 582). Deprem, sel, yangın, **salgın hastalık** gibi doğal afetler mücbir sebep sayılır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 27.6.2018 tarihli bir kararında mücbir sebep şu şekilde tanımlanmıştır:

"Öncelikle mücbir sebep, zorlayıcı bir olaydır. Bu olay doğal, sosyal veya hukuki bir olay olabileceği gibi insana bağlı beşeri bir olay da olabilir. Bu olay, zarar verenin faaliyet ve işletmesi dışında kalan bir olay olmalıdır. Mücbir sebep sebebiyle zarar veren, bir davranış normunu veya sözleşmeden doğan bir borcu ihlal etmiş olmalıdır. Yine mücbir sebep, davranış normunun ihlali ya da borca aykırılığın sebebi olmalı ve kaçınılmaz bir şekilde buna

yol açmış olmalıdır. Kaçınılmazlık kavramı, mücbir sebep yönünden karşı konulmazlık ve önlenemezlik kavramını da kapsar. Mücbir sebebin bir diğer unsuru ise öngörülemezliktir.”

Bununla birlikte bazı özel kanunlarda mücbir sebep açıkça belirtilmiştir. Örneğin 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun 10. Maddesinde mücbir sebepler şu şekilde sıralanmıştır:

MADDE 10.- Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller aşağıda belirtilmiştir:

- a) Doğal afetler.
- b) Kanuni grev.
- c) **Genel salgın hastalık.**
- d) Kısmi veya genel seferberlik ilanı.
- e) Gerekliğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller.

Yukarıdaki tüm tanımlamalar dikkate alındığında **salgın hastalığın mücbir sebep olarak değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Şayet bir mücbir sebep hadisesi meydana gelirse, bu hadiseden etkilenen yükümlülüklerin ifası askıya alınma ihtimali bulunmaktadır.** Dolayısıyla tarafların sözleşmelerinde salgın hastalık mücbir sebep olarak tanımlanmış ise bu hususa uymak gerekir.

Peki salgın hastalık sözleşmelerde mücbir sebep olarak tanımlanmamış veya mücbir sebep halleri sözleşmede bulunmuyor ise tarafların yükümlülükleri ne olacaktır?

Kanaatimizce salgın tehdidinin boyutu doğrultusunda ifa imkansızlığından söz edilmesi durumunda borçlu taraf yine borcundan sorumlu olmayabilecektir. Türk Borçlar Kanunu'nun 136. Maddesinde ifa imkansızlığı tanımlanmıştır. Buna göre *“Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer.”* Yine ilgili Kanun'un 138. Maddesine göre de *“Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeleyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.”*

Yukarıdaki ilgili maddeler uyarınca **taraflarca öngörülemeyen olağanüstü bir durumun borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkması ve bu durumun kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirmesi halinde, bundan olumsuz etkilenen tarafın hakimden sözleşmenin değişen şartlara uyarlanmasını talep etme; bunun mümkün olmaması halinde ise, sözleşmeyi sona erdirme hakkı bulunmaktadır.**

Tüm bunlarla birlikte salgın hallerinde borçların ertelenmesi, başlatılan icra takiplerinin durdurulması mümkün olabilmektedir. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun İcra Takiplerinin Durdurulması Halleri başlıklı 330. maddesine göre *“Salgın hastalık, umumi bir musibet veya*

harp halinde (Değişik ibare: KHK/698 - 2.7.2018 / m.8/ç / Yürürlük / m.73/b)
“*Cumhurbaşkanı*” kararıyle memleketin bir kısmında veya bazı iktisadi zümreler lehine muayyen bir müddet için icra takipleri durdurulabilir.” Yapılan araştırmalarımızda bu maddenin henüz Türkiye’de bu zamana kadar uygulama alanı bulunduğunu görmüş değiliz. Bu sebeple bu maddeye ilişkin doktrin görüşlerinin kısıtlı olduğunu herhangi bir mahkeme kararının da yapılan araştırmalar sonucunda bulunmadığını belirtmek isteriz.

Saygılarımızla,
SOYSAL AVUKATLIK BÜROSU
UFRAD DENETİM KURULU ÜYESİ
Av. Süleyman Mert Soysal